

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความเป็นต่างประเทศ ในวรรณกรรมแปลไทย

*Why Thai Translation
Welcomes Foreignness
in Its Home*

ดร.วีริยะ อินทร์เพ็ญ

วิริยะ อินทร์เพ็ญ.

ความเป็นต่างประเทศในวรรณกรรมแปลไทย = Why Thai Translation Welcomes Foreignness in Its Home.

1. การแปลและการตีความ.
2. วรรณกรรม -- การแปลเป็นภาษาไทย.
3. วรรณกรรมไทย -- อิทธิพลต่างประเทศ.

PN241

ISBN 978-616-602-246-9

ISBN (E-BOOK) 978-616-602-249-0

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิริยะ อินทร์เพ็ญ

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมกราคม 2569

จำนวน 50 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) มกราคม 2569

สำนักงานบริหารการพิมพ์ธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>

จัดจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โทร. 02-564-4438

<https://linktr.ee/tubookstore>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปก: รพี ริกุลสุรกาน

ราคาเล่มละ 200.- บาท

สารบัญ

คำนำ	(8)
------	-----

บทที่ 1 บทนำ	1
--------------	---

1.1 ศาสตร์การศึกษาด้านการแปลในสังคมร่วมสมัย	8
1.2 โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือโดยสังเขป	11

บทที่ 2 การแปลในระบบพหุวัฒนธรรมจากมุมมองของการแปลในประเทศไทย	15
--	----

2.1 ระบบพหุวัฒนธรรมและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง	19
2.2 ขนบในบริบทระบบวรรณกรรม และการแปล	22
2.3 ความมีอยู่ของขนบผ่านแนวคิดเรื่องสมมูลภาพของภาษาต้นทางและปลายทาง	31
2.3.1 ความไม่สมมูลกันในระดับเสียง (Non-Equivalence at Phonological Level)	43
2.3.2 ความไม่สมมูลกันในระดับคำ (Non-Equivalence at Lexical Level)	45
2.3.3 ความไม่สมมูลกันในระดับประโยค (Non-Equivalence at Syntactic Level)	49
2.3.4 ความไม่สมมูลกันสูงกว่าระดับประโยค (Non-Equivalence above Syntactic Level)	52
2.4 การแปลจากมุมมองของงานเขียนขึ้นใหม่และคตินิยม (Translation as Rewriting and Ideology) ในระบบพหุวัฒนธรรม	56

บทที่ 3 ประวัติวรรณกรรมของไทยโดยสังเขป 63

3.1 ความสัมพันธ์ของการศึกษา	
และความเป็นผู้อ่านที่กว้างขวางขึ้นในสังคมไทย	76
3.1.1 ระบบการศึกษา รายได้	
และความเป็นผู้อ่านปัจจุบันในสังคมไทย	77
3.1.2 ความเป็นผู้อ่านในตลาดวรรณกรรมไทย	
และวรรณกรรมแปล	83

บทที่ 4 กลวิธีการแปลต่างๆ ในระบบวรรณกรรมแปลไทย 89

4.1 กลวิธีการแปลแบบมหภาคและจุลภาค	
(Global and Local Translation Strategies)	99
4.1.1 กลวิธีการแปลแบบมหภาค	
(Global Translation Strategy)	100
4.1.1.1 การแปลโดยยึดต้นฉบับเป็นหลัก	
(Source-Text Oriented Translation)	
และการแปลโดยยึดภาษาปลายทาง	
เป็นหลัก (Target-Text Oriented	
Translation)	101
4.1.2 กลวิธีการแปลแบบจุลภาค	
(Local Translation Strategy)	107
4.1.3 กลวิธีการแปลแบบจุลภาคจากมุมมอง	
ของคู่ภาษาอังกฤษและไทย	109

บทที่ 5	การแปรรูปในระบบพหุวัฒนธรรม	
	ร่วมสมัยของไทย	133
5.1	อิทธิพลของความเป็นผู้อ่านต่อการคงความเป็น ต่างประเทศในบทแปลในบริบทของประเทศไทย	139
5.2	อิทธิพลของสังคมโลกและเทคโนโลยีต่อการคงความเป็น ต่างประเทศในบทแปลในบริบทของประเทศไทย	148
5.3	ข้อสังเกตเพิ่มเติมอื่นๆ ต่อการคงความเป็นต่างประเทศ ในบทแปลในบริบทของไทย	158
5.3.1	คุณลักษณะ (characteristics) ทางวัฒนธรรม และสังคมที่ยึดโยงอยู่กับการแปล ในสังคมร่วมสมัยของไทย	161
5.4	บทส่งท้าย	166
บรรณานุกรม		171
ดัชนี		182

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เริ่มจากความสงสัยว่าทำไมบทแปลวรรณกรรมนวนิยายจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยส่วนมากจะมีคำต่างประเทศมากมายในบทแปล แล้วผู้อ่านนวนิยายแปลจะเข้าใจหรือไม่ว่าคำภาษาอังกฤษ รวมถึงภาษาอื่นๆ เหล่านั้นหมายความว่าอย่างไรในบทแปล การมีคำต่างประเทศเหล่านี้จะมีผลทำให้คนอ่านเข้าใจงานแปลได้หรือไม่ และจะสะดุดหูสะดุดตาผู้อ่านจนอ่านไม่สนุกไปเลยหรือเปล่า คำถามเหล่านี้เป็นคำถามที่เกิดขึ้นในใจของผู้เขียน ครั้นอ่านนวนิยายแปลแรกๆ ย้อนไปคงนับได้กว่า 12 ปีมาแล้ว

ความสงสัยเหล่านี้เองเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนศึกษาด้านการแปลมากขึ้นและต่อยอดไปจนถึงงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการแปลวรรณกรรมในบริบทของวรรณกรรมและวรรณกรรมแปลในประเทศไทย งานชิ้นสำคัญที่ตอบคำถามต่างๆ ข้างต้นได้บางส่วนก็เห็นจะเป็น Ph.D dissertation ของผู้เขียนเองที่ศึกษาการแปลวรรณกรรมในกระแสนิยม (popular fiction) จากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทยที่สะท้อนให้เห็นภาพระดับมหภาค (macro-level picture) และภาพระดับจุลภาค (micro-level picture) ของระบบการแปลวรรณกรรมในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่า “การแปล” เป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายที่ซับซ้อน (เช่น ซับซ้อนมากเฉกเช่นความเป็นมนุษย์ เพราะการแปลเป็นส่วนหนึ่งของภาษาและวัฒนธรรมของมนุษย์ เป็นต้น) เพราะยึดโยงอยู่กับระบบและองค์ประกอบทางภาษา สังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังนั้นการจะตอบคำถามทั้งหมดข้างต้นด้วยการศึกษาเพียงชิ้นใดชิ้นหนึ่งคงไม่เพียงพอ และยิ่งไปกว่านั้นจะอาจมองได้ว่าเป็นการตีความเกินจากผลการศึกษาต่างๆ เกินไปด้วยซ้ำ

ผู้เขียนจึงใช้เวลารวบรวมงานศึกษาด้านการแปลที่เกี่ยวข้อง และใช้เวลาทบทวนงานเหล่านั้นอีกครั้ง เพราะพยายามหาข้อมูลให้กับคำถามที่เคยสงสัย ผู้เขียนพบกุญแจบางดอกที่ใช้ไขปริศนาความสงสัยข้างต้นได้ (ไม่มากนัก) แต่ก็ยังมีบางแง่มุมที่คำตอบต่อปัญหาเหล่านั้นยังคลุมเครือ ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร เพราะการจะเข้าปรากฏการณ์บางอย่าง มนุษย์เราต้องใช้เวลาและกระบวนการทำความเข้าใจ เหมือนกับการต่อภาพจิ๊กซอว์ไปเรื่อยๆ จนกว่าภาพใหญ่จะสมบูรณ์ ณ ปัจจุบัน ผู้เขียนพบว่าจิ๊กซอว์บางตัวเริ่มหาที่หาทางของตัวเองได้แล้ว ผู้เขียนจึงขอใช้จิ๊กซอว์เหล่านั้นเป็นตัวแทนข้อมูลซึ่งจะเป็นเรื่องราวที่จะเสนอต่อไปในหนังสือเพื่อทำความเข้าใจการแปลวรรณกรรมในประเทศไทยไปพร้อมๆ กัน

หนังสือเล่มนี้เป็นผลมาจากการศึกษาและใช้เวลาที่ผู้เขียนตั้งใจทำมาตลอด และรู้สึกขอบคุณสำหรับกำลังใจจากคุณพ่อคุณแม่ และครอบครัวที่ทำให้แรงบันดาลใจเหล่านั้นไม่จางหายไประหว่างทาง นอกจากครอบครัวแล้ว ผู้เขียนก็ขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ที่มหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รวมทั้งคณาจารย์และเพื่อนปริญญาเอกจาก University of Vaasa และ University of Jyväskylä ที่เป็นสถาบันที่ทำให้ผู้เขียนได้ใช้เวลาบ่มเพาะความคิดกับการศึกษาในสิ่งที่ตนสนใจมาตลอด

ขอขอบคุณสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นอย่างสูง สำหรับความช่วยเหลือและการแก้ไขตรวจทานต้นฉบับให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

วิริยะ อินทร์เพ็ญ

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของการแปลในประเทศไทย การศึกษาที่ผ่านมาอาจจะมีปริมาณไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ ในเชิงลึกกว่าจริงๆ แล้ว กว่าที่จะออกมาเป็นงานแปลหนึ่งชิ้นนั้น งานแปลต้องผ่านกระบวนการอะไรมาบ้าง และในกระบวนการนั้นมีอะไรที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการแปลบ้าง ก่อนที่จะไปสำรวจกระบวนการแปลและองค์ประกอบต่างๆ ที่กล่าวมา ความเข้าใจในพัฒนาการของการศึกษาการแปลในฐานะศาสตร์ศาสตร์หนึ่งอาจช่วยให้เราเห็นภาพใหญ่อันเป็นบริบทของงานแปลและการศึกษาการแปล (translation studies) ได้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้กล่าวถึงศาสตร์การศึกษาการแปลในสังคมร่วมสมัยโดยย่อ ดังต่อไปนี้

1.1 ศาสตร์การศึกษาด้านการแปลในสังคมร่วมสมัย

การศึกษาการแปลถือเป็นศาสตร์สาขาใหม่ที่เพิ่งแยกตัวออกมาจากศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษา วัฒนธรรม และสังคม เช่น ภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา และสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในอดีตการศึกษาการแปลให้ความสำคัญกับภาษา โดยมุ่งศึกษาข้อความในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางเป็นหลัก เพื่อค้นหาและวิเคราะห์ว่าความแตกต่างเชิงภาษาศาสตร์ระหว่างภาษาต้นทางและภาษาเป้าหมายนั้นมีมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ การศึกษายังมุ่งอธิบายกระบวนการแปลและเสนอกลวิธีการแปลเพื่อแก้ปัญหาการแปลที่เกิดจากความแตกต่างเหล่านั้น เพื่อสื่อความหมายในข้อความต้นฉบับให้ใกล้เคียงกับบทแปลในภาษาปลายทางมากที่สุด (Siponkoski, 2014) นักวิชาการด้านการแปลส่วนมากเห็นไปในทางเดียวกันว่า การแปลในช่วงเวลานี้ อาจเรียกได้ว่าเป็น “การแปลในช่วงการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์” หรือ “linguistics phase” (ระหว่างปีคริสต์ศักราช 1960 ถึง 1970) นักวิชาการในช่วงเวลานี้มุ่งนำเสนอกลวิธีการแปลเพื่อหากลวิธีและแนวทางการแก้ไข

บทที่ 2

การแปลในระบบ พหุวัฒนธรรมจากมุมมอง ของการแปลในประเทศไทย

ตัวอย่าง

2.1 ระบบพหุวัฒนธรรมและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

หัวใจหลักของระบบพหุวัฒนธรรมคือความเกี่ยวพันของระบบหลักและย่อยต่างๆ อันมีผลต่อการเขียนและแปลวรรณกรรม อีเวน-โซฮาร์ (Even-Zohar, 1990) ใช้วลี “พหุวัฒนธรรม” เพื่ออธิบายเครือข่ายอันเกี่ยวพันกันระหว่างระบบหลักและระบบย่อยทางวัฒนธรรมและสังคมต่างๆ อันเป็นองค์ประกอบให้เกิดวัฒนธรรมทางวรรณกรรม ซึ่งกรอบความคิดนี้ไม่ได้หมายถึงวรรณกรรมนวนิยายเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ด้วย เขาใช้การแปลวรรณกรรมฮิบรูเป็นข้อมูลในการศึกษาเพื่ออธิบายระบบวรรณกรรมและการแปลเพราะว่าภาษาฮิบรูดั้งเดิมไม่มีคลังคำศัพท์ของตนเอง แต่มักใช้คำจากภาษาหรือคำที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นๆ ผ่านทางการแปล เช่น รัสเซีย และยิซดิช จากการศึกษาดังกล่าว อีเวน-โซฮาร์ (Even-Zohar, 1990, p. 9) ได้แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรม รวมถึงการแปลนั้น เป็นระบบทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งระบบดังกล่าวนี้เป็นตัวกำหนด “ตำแหน่ง” (position) ของวรรณกรรมภายในประเทศและอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศที่ได้รับการแปล

อีเวน-โซฮาร์ (Even-Zohar, 1990) กล่าวว่าตำแหน่งของวรรณกรรมแปลในระบบวรรณกรรมของแต่ละสังคมและวัฒนธรรมนั้นแตกต่างกัน ความคิดนี้อาจจะดูซับซ้อนและเข้าใจยาก แต่สามารถอธิบายจากมุมมองของระบบวัฒนธรรมและสังคมได้ว่า สังคมและวัฒนธรรมหน่วยใดหน่วยหนึ่งประกอบไปด้วยระบบต่างๆ มากมาย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือระบบวรรณกรรมและการแปล ระบบวรรณกรรมและการแปลเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกันโดยที่ระบบวรรณกรรมเป็นระบบหลัก (system) และวรรณกรรมแปลเป็นระบบย่อยในระบบหลัก (sub-system) จากองค์ประกอบทั้งสองนี้จะเห็นได้ว่าระบบทั้งสองระบบนี้ไม่เท่าเทียมกัน ในมุมมองของตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในระบบสังคมและวัฒนธรรม

บทที่ 4

กลวิธีการแปลต่างๆ ในระบบวรรณกรรมแปลไทย

ตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์ตัวบทเหล่านี้อย่างรอบคอบ ข้อสันนิษฐานนี้ค่อนข้างมีน้ำหนักเพราะการวิเคราะห์ตัวบทแสดงให้เห็นว่า งานแปลที่ปรากฏนั้นใช้กลวิธีการแปลโดยยึดต้นฉบับเป็นหลักและเป็นบทแปลแปลที่มีคำต่างประเทศและคงความเป็นต่างประเทศไว้ในเนื้อหานั้นค่อนข้างชัดเจน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้อ่านในประเทศยอมรับได้ไม่มากนักน้อย

4.1 กลวิธีการแปลแบบมหภาคและจุลภาค

(Global and Local Translation Strategies)

ผู้แปลสร้างและสรรหากลวิธีการแปลต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาอันเกิดจากความไม่สมมูลกันของภาษาต้นฉบับและปลายทาง เราสามารถแบ่งกลวิธีการแปลออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ กลวิธีการแปลแบบมหภาค (global translation strategies) และกลวิธีการแปลแบบจุลภาค (local translation strategies) กลวิธีแรกหมายถึง กลวิธีการแปลที่นักแปลใช้ในระดับทั่วไป หรือในระดับมหภาคในการจัดการงานแปลในภาพรวม (translation strategies at a macro level) ซึ่งกลวิธีนี้เป็นกลวิธีการแปลใหญ่ที่ประกอบไปด้วยกลวิธีการแปลแบบจุลภาค อันเป็นกลวิธีการแปลย่อยที่นักแปลใช้ในการแก้ปัญหาการแปลที่เกิดขึ้นในระดับความแตกต่างทางโครงสร้างทางภาษา วัฒนธรรม และสังคม (translation strategies at a micro level) (Jääskeläinen, 1993, p. 16) Chesterman (2000, pp. 90-91) ซึ่งผู้เขียนจักได้อภิปรายโดยละเอียดต่อไป

ความเป็นต่างประเทศในวรรณกรรมแปลไทย

เป็นหนังสือที่มุ่งอภิปรายความเป็นต่างประเทศ (foreignness) ที่ปรากฏในบทแปลวรรณกรรมที่แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยอ้างอิง วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากงานการศึกษาและงานวิจัยต่างๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นสภาพการณ์ของการแปลในบริบทประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลวรรณกรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หนังสือเล่มนี้ใช้มุมมองของระบบพหุวัฒนธรรม (polysystems) อธิบายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคมของภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางที่ส่งผลต่อวรรณกรรมแปลภาษาไทย และช่วยเติมเต็มภาพของบริบทที่ส่งผลต่อความมีอยู่ของความเป็นต่างประเทศในวรรณกรรมแปลไทยให้สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น

ดร.วิริยะ อินทร์เพ็ญ

การศึกษา

- ดุซกึ้นบัณฑิต (English Language) ด้านการแปลศึกษา (Translation Studies)
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Jyväskylä, Finland
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การแปลภาษาอังกฤษและไทย)
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิติศาสตรบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ISBN 978-616-602-246-9

9 786166 022469

ราคา 200 บาท
หมวดภาษาศาสตร์